

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

FORMATION OF MOTIVATION FOR STUDYING ENGLISH IN STUDENTS WITH NON-LINGUAL MAJORITIES

Міненко О.В.,

orcid.org/0000-0002-6674-4075

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної мовної комунікації

Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Крічкер О.Ю.,

orcid.org/0000-0002-8810-1062

кандидат історичних наук,

викладач кафедри професійної мовної комунікації

Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Єремєєва Н.Ф.,

orcid.org/0000-0002-3691-0298

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної мовної комунікації

Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

Статтю присвячено проблемі підвищення мотивації як умови підготовки лінгвокомпетентного спеціаліста сьогодні. З'ясовано фактори та умови формування мотивації до вивчення мови. Показано можливість створення мотивації як бажання виконувати певне завдання. У статті проаналізовано феномен мотивації щодо іноземних мов як об'єкт педагогічного дослідження на прикладі студентів немовних спеціальностей. Представлені різні визначення мотивації, структура та взаємозв'язок з процесом навчання. Досліджено можливі мотиви щодо іноземної мови. Розглянуто питання формування професійних мотивів студентів, а також особливості мотиваційного забезпечення навчальної діяльності студента. Основна увага приділяється ролі іноземної мови, її мотиваційного забезпечення та дидактичних умов реалізації даного об'єкта педагогічного вибору на матеріалі навчання іноземної мови. Обґрунтовано ідею про те, що мотивацію як найважливішу пружину процесу оволодіння іноземною мовою, забезпечує його результативність, а оскільки мотивацію називають стороною суб'єктивного світу учня, вона визначається його власними спонуканнями і уявленнями, усвідомлюваними їм потребами. Автор доходить висновку, що вчитель може лише опосередковано вплинути на неї, створюючи причини і формуючи підстави, в основі яких в учнів з'являється особиста зацікавленість у роботі. Акцентовано увагу на тому, що вчитель повинен уявляти весь арсенал мотиваційних засобів, всі типи і підтипи мотивації та його резерви. Було виявлено загальну структуру мотивації та простежено домінуючий основний мотив, що визначає навчальну діяльність та формування відносин до неї. Це пізнавальний мотив, тому що в його основі закладено постійне прагнення пізнання; а також має зв'язок з змістовною та організаційною стороною самої навчальної діяльності. Проаналізовано, що з метою збереження інтересу до навчальної дисципліни, викладач іноземних мов повинен розвивати у студентів внутрішні мотиви. Тому, перед учителем виникає ціла низка завдань, основні з яких полягають у використанні міжособистісних відносин та створенні емоційного благополуччя, що у свою чергу забезпечить підвищення ефективності навчання іншомовному спілкуванню. У статті узагальнено науковий матеріал про систему навчання іноземних мов як іншомовній культурі та підкреслені важливі засоби підтримки мотивації до пізнавальної, розвиваючої та виховної діяльності, що зрештою викликає у студента комунікативну мотивацію, що вивчає іноземні мови.

Ключові слова: мотивація, формування мотивації, студент, англійська мова, іноземна мова, навчання.

The article examines the problem of increasing motivation as a condition for training a linguistically competent specialist of today. Definitions of motivation are proposed. The factors and conditions for the formation of motivation to learn a language are determined. The possibility of creating motivation as a desire to perform a specific task is shown. The article analyzes the phenomenon of motivation regarding foreign languages as an object of pedagogical research on the example of students of non-linguistic departments. Various definitions of motivation, structure and relationship with the learning process are presented. Possible motives regarding the foreign language have been studied. The question of the formation of students' professional motives, as well as the specifics of motivational support of the student's educational activities, is considered. The main attention is paid to the role of a foreign language, its motivational support and didactic conditions for the implementation of this object of pedagogical choice on the material of foreign language learning. It is based on the idea that motivation, as the most important spring in the process of mastering a foreign language, ensures its effectiveness, and since motivation is called a side of the student's subjective world, it is determined by his own

motivations and ideas, his perceived needs. The author comes to the conclusion that the teacher can only indirectly influence it, creating reasons and forming grounds, on the basis of which students develop a personal interest in work. Attention is focused on the fact that the teacher must imagine the entire arsenal of motivational tools, all types and subtypes of motivation and its reserves. The general structure of motivation was revealed and the dominant main motive that determines the educational activity and the formation of relations to it was traced. This is a cognitive motive, because it is based on a constant desire for knowledge; and also has a connection with the substantive and organizational side of the educational activity itself. It was analyzed that in order to maintain interest in the academic discipline, the teacher of foreign languages should develop students' internal motives. Therefore, the teacher faces a whole series of tasks, the main ones of which are the use of interpersonal relationships and the creation of emotional well-being, which in turn will ensure an increase in the effectiveness of teaching foreign language communication. The article summarizes the scientific material on the system of learning foreign languages as a foreign language culture and highlights the important means of supporting motivation for cognitive, developmental and educational activities, which ultimately causes the student to be communicatively motivated to learn foreign languages.

Key words: motivation, formation of motivation, student, the English language, foreign language, study.

Постановка проблеми. Системі освіти в Україні приділяють значну увагу сьогодні, через розвиток та розширення міжнародних суспільно-політичних зв'язків, а також розвиток технологій. Тому зростає потреба у розвитку професійно-компетентної культурної особистості студента. Економіка будь-якої держави у своєму розвитку неможлива без якісної освіти. Відповідність освіти світовим стандартам передбачає насамперед інтеграцію до міжнародного освітнього простору. Розвивати науку, створювати нове та впроваджувати вже винайдене неможливо, не враховуючи міжнародний досвід. Відповідно до контексту вимоги до пошуку нових шляхів та умов у становленні професійної компетентності особи студента зростають. Тому необхідність вивчення іноземних мов набуває особливого характеру. Щоб влитися у міжнародний освітній простір, потрібні фахівці, які володіють іноземними мовами. Умови, які диктуються часом, вимагають вирішення проблеми у підготовці компетентних, конкурентоспроможних фахівців з високою мотивацією, які здатні нести особисту відповідальність не лише за власний добробут, а й за добробут Батьківщини. Таким чином, процес освіти у підготовці фахівців у немовних ЗВО повинен відповідати потребам суспільства, що розвиваються.

Внаслідок цього пріоритетними завданнями вищої школи на сучасному етапі є перетворення процесу навчання, основа якого передбачає реформування навчальної та професійної діяльності з підготовки та виховання спеціалістів, що передбачає високий рівень загального розвитку. Підвищувати рівень культури, розвивати творчі здібності, розширювати кругозір, здатність нестандартно мислити, володіння комунікативними здібностями, вміння адаптуватися до змінних умов і приймати самостійні рішення. Тобто формувати кадри української інтелігенції, позитивний результат, якого вплине на стрімке зростання науково-технічного прогресу,

культурно-духовних цінностей народу та в цілому на підйом економіки країни.

Володіння англійською мовою нині стає невід'ємним показником професійної компетентності сучасного фахівця будь-якого профілю. Прагнення практичного володіння мовою зростає у час, оскільки збільшуються масштаби професійної мобільності, отримав розвиток масовий туризм, посилилися процеси освітньої міграції. Але в період навчання у студентів зазвичай відсутня мотивація до вивчення мови, а можливі перспективи її використання в майбутній професійній діяльності їм поки що не зрозумілі [1, с. 25].

Слід зауважити, що студенти немовних спеціальностей передусім орієнтовані на профільні дисципліни. В одних технічний склад розуму, іншим складно даються іноземні мови та інші гуманітарні дисципліни. Тому часто студенти ставлять іноземну мову на останнє місце у списку важливих дисциплін, не надаючи йому великого значення. Однак уже на старших курсах вони починають розуміти, що англійська мова стає засобом освоєння досвіду та передових знань, необхідним інструментом професійного розвитку, а академічна мобільність – одним із способів підготувати себе до кар'єри. Отже, важливо застосовувати всі можливості, у тому числі методи та прийоми навчання іноземної мови, що мотивують студента до кращого засвоєння дисципліни, що вивчається.

Мотивація вважається одним із ключових факторів, що впливають на успіх у вивченні іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні дослідження Л. Виготського, С. Гончаренка, Ю. Кулюткіна, М. Лазарева, В. Лозової, Н. Палехи, Н. Половнікової, С. Сисоєвої, В. Сухомлинського, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. вважають творчу активність, визначальною якістю творчої особистості, що розглядається як інтегративна характеристика особистості, в якій, з одного боку, представлені нові утворення в структурі особистості (мотиви,

вимоги, творчі потреби), а з іншого – знаходять свій вираз якісні зміни в діяльності, яка стає цілеспрямованою, продуктивною. Питання творчої активності як характеристики особистості сучасного фахівця досліджувалося в наукових працях Б. Ананьєва, О. Бодальова, У. Джемса, О. Ковальова, Г. Костюка, Ж. Піаже, С. Рубінштейна; сучасні вимоги до реалізації особистісно орієнтованого навчання сформульовані в працях К. Абульханової-Славської, Л. Анциферової, І. Беха, Є. Бондаревської, В. Давидова, С. Кульневича, В. Моляки, С. Максименка, В. Серікова, І. Якиманської; основи творчості, розвитку і ціннісної орієнтації розглядали С. Анісімов, І. Кон, А. Матюшкин; теорію мотивації – Л. Виготський, О.М. Леонтьєв і ін. Але проблема формування творчої особистості в навчально-виховному процесі залишається досі неналежно розкритою.

Постановка завдання. Метою статті є визначення мотиваційних чинників, що впливають на розвиток творчої активності учасника навчального процесу при вивченні англійської мови.

Необхідний облік специфіки професійної підготовки студентів із змістом навчання, адекватним особистим інтересам та потребам студентів, оскільки не всі студенти відрізняються позитивною професійною спрямованістю. Частина їх вибрала професію випадково, не маючи про неї повного уявлення і навіть із негативним ставленням до професії. Мотивація їх вибору обумовлена, як правило, суспільною цінністю найвищої освіти, а не зацікавленістю до конкретної професії.

Щоб навчання забезпечило студентам мотивацію, важливо добиватися активної участі студентів у пізнавальній діяльності з освоєння дисципліни. Створення мотивації вимагає, щоб навчання не було абстрактним, відірваним від життя, воно має відображати елементи майбутньої професійної діяльності, пояснювати та показувати необхідність та можливість, а також перспективи вивчення як іноземної мови, так і спеціальності [2, с. 48]. Це вкрай необхідно, оскільки не всі студенти відрізняються позитивною професійною спрямованістю.

Виклад основного матеріалу. Позитивна професійна спрямованість у комплексі із застосуванням сучасних методик та технологій, особистісного та диференційованого підходів до учнів сприяє вирівнюванню знань студентів та оволодінню ними необхідними навичками та вміннями. Потреби зароджуються у зв'язку з емоційно-чуттєвими враженнями, що викли-

каються предметами, діями, вчинками, а її гальмування з руйнуванням спонукального та оцінного компонентів. Професійна спрямованість студента складається з його привабливості різних аспектів професійної діяльності, її змісту та умов здійснення (можливість творчості, робота з людьми, відповідність здібностям та характеру, заробітна плата).

Навчальна діяльність, на думку О. Стецишиної, наповнюється професійним змістом, змістом, ставленням студентів до професії та до навчання як засобу досягнення цілей навчання та досягнення майбутніх професійних успіхів [8, с. 240].

За словами давньогрецького філософа Плутарха, «мотивація є найважливішим чинником при вивченні англійської. А учень це не посуд, який варто наповнити, а смолоскип, який треба запалити» (Плутарх). Слова Плутарха треба згадувати постійно, коли ми бачимо учнів, які не бажають вивчати іноземну мову [3, с. 15]. Як часто ми звинувачуємо дітей, їхніх батьків, суспільство в тому, що в учнів низька мотивація, але забуваємо про те, що це завдання вчителя мотивувати їх та щоразу стимулювати.

Головною умовою створення сприятливої атмосфери спілкування є облік індивідуальних і психологічних особливостей студентів. Дуже важливо, щоб цілі та завдання заняття були здійсненні, тема була цікавою та зрозумілою для учнів і щоб кожен зміг проявити себе. Також необхідно виховувати віру у свої можливості та здібності, постійно говорити, що кожен з них унікальний та талановитий, і вчити їх цінувати свої досягнення та досягнення своїх товаришів, навіть, якщо вони невеликі.

У загальній структурі мотивації навчальної діяльності можна назвати два види мотивів, тісно пов'язаних між собою. До першого виду належать соціальні мотиви, зумовлені ставленням студента до професійного та кар'єрного зростання як внутрішньої позиції студента [4, с. 117]. Другий вид формують мотиви, пов'язані зі змістовною та організаційною стороною процесу навчання, тобто пізнавальні та комунікативні мотиви навчальної діяльності. Завдання викладача полягає в обліку індивідуальних, особистісно значущих мотивів, а також у підтримці та розвитку пізнавального та комунікативного мотивів, що визначають прагнення студента до отримання знань та подальшого обміну ними з партнерами зі спілкування, що стимулюють їхнє бажання професійного та кар'єрного зростання.

Використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) на заняттях англійської мови є важливим засобом формування у студентів

зацікавленості до навчальної дисципліни, а стійкий інтерес – це важлива складова внутрішньої мотивації дитини. Використання ІКТ на заняттях можливе практично до будь-якої тематики. За допомогою ІКТ можна провести контроль рівня сформованості лексико-граматичних навичок [5, с. 195].

Наявність комп'ютерних навчальних програм дозволяє використовувати на занятті тести більш раціонально та заощаджує час уроку. Учні можуть дізнатися свій результат відразу після тестування. Застосування ІКТ дозволяє уникнути суб'єктивності оцінки.

Проектна діяльність, як один із важливих чинників мотивації, також займає чільне місце при вивченні іноземної мови. Це спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності та самостійності. У результаті систематичної проектної діяльності, у кожної дитини не тільки формується банк творчих робіт, а й значно підвищується мотивація до вивчення мови, зростає впевненість у власних силах [6, с. 105]. У цьому виді діяльності важливим є те, щоб тема проекту була ціннісною для самого учня, а не була ретрансляцією поглядів вчителя чи іншого дорослого.

Застосування гри вважається ефективним та найдавнішим прийомом навчання. Саме гра здатна активізувати процес навчання, зробити його продуктивнішим, а також формувати та розвивати мотивацію до вивчення іноземної мови [7, с. 24].

Але варто пам'ятати, що гра проводиться не заради гри, вона завжди повинна мати певну мету та результат на виході. Використання різнома-

нітних ігор на занятті сприяє оволодінню мовою в цікавій формі, розвивати пам'ять, увагу, кмітливість, підтримує інтерес до мови, що вивчається.

Висновки. Отже, серед перших суб'єктивних чинників навчання є особистість викладача. Інтерес до особистості викладача є головним елементом в активізації інтересу до навчальної дисципліни. Вчитель має бути психологом, щоб вміти вчасно побачити, розкрити, підтримати, зацікавити, допомогти та вберегти. Тому кожен висококваліфікований викладач зобов'язаний постійно вдосконалювати свої особисті якості, підвищувати професійний рівень. Однією з найважливіших рис викладача є вміння знайти свій унікальний підхід у навчанні до кожного студента. Результативність кожного заняття великою мірою залежить від професійної підготовки викладача, від виборів методів та прийомів навчання відповідно до змісту матеріалів, що вивчаються. Розробляючи комплекс засобів у формуванні мотивації вивчення іноземної мови, необхідно враховувати індивідуальність в цілому (потреба в мові, ментальність, рівень розвитку та особисті особливості учнів). Формування мотивації вивчення іноземних мов насамперед залежить від підготовки викладача. Тільки справжній фахівець зможе побачити основні аспекти формування мотивації у вивченні іноземної мови; виявляти педагогічні умови, що сприяють формуванню позитивної мотивації; розробляти та впроваджувати комплекс педагогічних засобів, що сприяє розвитку мотивації у вивченні іноземної мови у студентів немовних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національний авіаційний ін-т. Київ, 2008. 248 с.
2. Гончаренко Т.Є. Мотивація вивчення англійської мови як соціальна функція освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2010. Вип. 4. С. 47–54.
3. Ефендієва С.М. Застосування найбільш ефективних інновацій в практиці викладання англійської мови на сучасному етапі в українських вишах. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Будапешт, 2017. Вип. 127(55). С. 12–15.
4. Панченко В. Інноваційні технології навчання англійської мови студентів університету. *Актуальні питання іноземної філології*. 2016. № 4. С. 115–120.
5. Пастернак Т. А. Навчання іноземним мовам у немовних вузах за допомогою електронних презентацій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 1. С. 193–197.
6. Петрова А.І., Подзигун О.А. Навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх учителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 3(81). С. 104–107.
7. Пазюра Н. Проблеми іншомовної підготовки студентів у соціально-культурному контексті: зарубіжний досвід. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. Кіровоград, 2016. Вип. 147. С. 21–25.
8. Стецишина О.В. Мотивація в навчанні як головний чинник формування творчої активності особистості. *Наука і освіта : наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України*. 2010. № 7. С. 239–242.